

ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЙ ФОРМ РЕЛІГІЙНОСТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження. У результаті низки історичних, соціокультурних обставин на українських землях вже другу тисячу років сповідується християнство візантійського взірця з його специфічною богослужіння, обрядовості та віровчення. Однак, лише зараз, після довготривалих кризових явищ, в умовах державницьких та суспільнополітичних трансформацій у суспільстві, протидії політичній і військовій агресії Росії, відбувається дійсне відродження українського православ'я. Сучасний стан релігійного життя на території України характеризується міжконфесійною напругою взаємовідносин у самому православ'ї та поширенням нетрадиційних релігійних вчень і конфесій. Це спонукає до філософсько-релігійного аналізу витоків та засад православного богослов'я з метою прояснення традиційних православних цінностей і смислів та виявлення їх актуальності в нових історичних умовах. Зокрема, недостатньо дослідженою залишається проблема розуміння природи та специфіки «Фаворського світла», аналіз якої дозволяє розкрити ступінь усвідомлення людиною граничних смислів світу, Бога та самої себе; осмислити трансцендентальні основи релігійного досвіду; виявити антропо-теологічну стратегію обоження людини і найбільш виразно відображає релігійний, зокрема православний, ідеал людини, що є надзвичайно актуальним для сьогодення. **Мета дослідження** полягає у здійсненні філософсько-релігійного аналізу «Фаворського світла» як смислообразу православного ідеалу людини в контексті антропологічної традиції. Досягнення мети передбачає вирішення таких дослідницьких завдань: окреслити проблемне поле дослідження на основі філософського, релігійного, богословського знання; виокремити соціокультурні особливості українського православ'я та осмислити православно-ісихастські інтерпретації «Фаворського світла»; обґрунтувати смислообразність як форму відображення й пізнання феномена «Фаворського світла» у філософському дискурсі; розкрити іманентність «Фаворського світла» системі православної догматики крізь призму Нікео-Константинопольського символу віри; проаналізувати основні аспекти феномену «Фаворського світла», зокрема: а) за природою; б) за проявленням; в) за преображенням крізь призму аналізу давньоцерковної містики, ісихастських суперечок та полеміки П. Флоренського і Є. Трубецького; – відрефлексувати проблему «Фаворського світла» та охарактеризувати православний ідеал людини. **Об'єктом дослідження** є духовний досвід православної традиції. **Предметом дослідження** виступає екзистенційно-антропологічна реалізація світоглядно-філософського потенціалу «Фаворського світла» як смислообразу православного ідеалу людини. Аналіз проблеми «Фаворського світла» як смислообразу православного ідеалу людини є найбільш продуктивним у контексті встановлення автентичності українського православ'я, з'ясування його етнічно-конфесійних особливостей та місця в духовній культурі українського народу, а також у системному розкритті православної традиції (основних віроповчальних формул догматичного богослов'я, основних ідей православної філософії та східнохристиянської містики) [1, с. 319]. Домінантність українського православ'я у формуванні смислів релігійного світогляду народу доводиться такими положеннями: – невід'ємною ознакою вітчизняної культури є полірелігійність, проте лише православна та українська греко-католицька церкви в найскладніші моменти історії були виразниками етнічної ментальності народу та зберігали самобутність, окремішність, унікальність, неповторність традицій; саме етноконфесійна визначеність українського православ'я формувала почуття єдиного національно-культурного цілого, усвідомлення своєї самобутності та передбачала духовну автономність; – українська рефлексія ісихазму увірвала в себе ключові етноментальні риси національного світогляду (інтуїтивність, екзистенційність, кордоцентричність, софійність) і трактує його як мету життя християнина, як цілісний шлях духовного сходження, що містить благодатне споглядання та діяльнісне подвижництво; зазначені ж ісихастсько-православні установки сприяють утвердженню внутрішньої, інтуїтивної, екзистенційної, кордоцентричної релігійності українців та особливого ідеалу людини; – першим кроком у досягненні обоження є боротьба з гріховними пристрастями за допомогою аскетичної практики; наступним – культивування добродісностей, самовіддане служіння ближнім у християнській любові; вищим моментом цього шляху українські подвижники проголошують досягнення містичного споглядання нетварного божественного світла, єднання з Божеством [2, с. 585]. Визначення вихідних установок православного світобачення, специфіки релігійного світосприйняття, світопереживання, світорозуміння та осмислення філософсько-догматичної своєрідності православ'я як духовнокультурного феномена дало змогу розкрити характерну для православного віросповідання діалектичну єдність містики та догматики у процесі обоження; допомогло охарактеризувати взаємодоповнюваність у стратегії обоження апофатики та катафатики, що й забезпечило розуміння «Фаворського світла» у контексті обоження саме як смислообразу [3, с. 16]. Усі догматичні постулати імпліцитно визначають сенс обоження та його проявлення у вигляді світла. Іманентність смислообразу «Фаворського світла» системі православної догматики обґрунтовано за допомогою критичного аналізу Нікео-Константинопольського символу віри, що дозволило показати його значення у формуванні релігійного ідеалу людини. Православ'я серед інших християнських конфесій є найбільш антропоцентричним у своєму устремлінні до Бога. «Фаворське світло» свідчить про процес зближення людини і Бога, розкриває трансцендентальну природу людини через її інтенціональність до трансцендентного. Православний ідеал людини передбачає універсальність та космічну центральність людини як вищого прояву буття, співтворця Бога та Бога за благодаттю [4, с. 862]. Запропонований тріступеневий аналіз (за природою, за проявленням і за преображенням) «Фаворського світла» є найбільш доречним. За природою «Фаворське світло» розуміється не створеним і не фізичним, а як благодать, осяяння і енергія, «промінь Божества», в якому перебуває Свята Трійця і що подається Духом Святим. Воно завжди витікає з сутності Бога, іменується Божеством, однак з сутністю Божою не отожднюється. За проявленням «Фаворське світло» є певною парадигмою, архетипом усіх проявів духовного світла, Бога. Воно проявляє свою Божественність у містичному досвіді православних подвижників у вигляді чи то уявлення Христа-Логоса в серці віруючого, чи плототворення Господа через одухотворення ефірної пневми душі, чи народження душею сім'я-Слова, чи єднання самого Логоса з душею, чи прямо пропорційне свободній волі людини, її добродісностям, вірі, любові, досконалому гнозису. За преображенням «Фаворське світло» є певним ідеалом метаантропологічної реальності, який проявляється у трансформації відчуттів, почуттів, розуму, серця, всієї людини благодаттю Святого Духу в напрямку обоження [5, с. 206]. Трансцендентальна єдність духовного, що розкривається через іманентну присутність Божественного в людині як образу та подоби, виступає началом обоження, яке у вірі уможливило перетворення людини в Бога за благодаттю. Таким шляхом визначається східнохристиянський ідеал людини, що знаходить своє вираження в смислообразі «Фаворського світла» [6, с. 293]. **Висновок.** Православ'я є антропоцентричним в своїй устремленості до Бога. Таке тлумачення розкриває трансцендентальну природу людини через її інтенціональність до трансцендентного. Православний ідеал людини, яким детермінована більшість інших релігійних цінностей, передбачає універсальність та космічну центральність людини як пастиря буття, співтворця Бог у та Бога за благодаттю, а значить максимальну свободу та максимальну відповідальність. Саме у цьому і полягає велич людини у антропологічному вченні православної церкви.

Список використаних джерел

1. Аврелій Августин (святий). Сповідь / А. Августин. / Ю. Мушак (пер. з латини) 3 вид. К.: Основи, 1999. 319 с.
2. Августин Аврелій (Блаженний). Творення / А. Августин; [С. И. Еремеев (сост. и подгот. текста к печати)]. С.-Пб.: Алетей, 1998.
3. Т. 4. О граде Божием (книги XIV–XXII). 1998. 585 с.
4. Аверкий (Архиепископ). Истинное православие и его враги в современном мире / Архиепископ Аверкий. – М.: Новая книга, 1996. 16 с.
5. Академічне релігієзнавство: [Підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / А. М. Колодний (наук. ред.). К.: Світ Знань, 2000. 862 с.
6. Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні: Наук. зб. / Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України / В. Д. Бондаренко (голов. ред.), А. М. Колодний. К.: VIP, 2001. 206 с.
7. Амман А. Путь отцов. Краткое введение в патристику / А. Амман. М.: Пропиля, 1994. 239 с.